

Warszawa, dnia 2 kwietnia 2008 r.

Badania nad poziomem i strukturą
zmodyfikowanego minimum egzystencji
w 2007 r.

Wprowadzenie

Minimum egzystencji (zwane także *minimum biologicznym*) jest normatywnym modelem zaspakajania potrzeb bytowo-konsumpcyjnych na bardzo niskim poziomie. Koszyk minimum biologicznego wyznacza praktycznie najniższy standard życia – chodzi wyznaczenie poziomu zaspokojenia potrzeb, poniżej którego występuje *biologiczne zagrożenie życia oraz rozwoju psychofizycznego człowieka* (por. Deniszczuk, Sajkiewicz 1997).

Minimum egzystencji to linia ubóstwa absolutnego (bezwzględnego), wyznaczana przez ekspertów przy wykorzystaniu **metody potrzeb podstawowych**. W podejściu tym – nazywanym niekiedy skrótowo „metodą koszykową” – dąży się do określenia wysokości dochodów potrzebnych do zakupu dóbr i usług zaspokajających niezbędne potrzeby – jednostki lub całego gospodarstwa domowego. Zawartość koszyka – wyrażona w normach ilościowych dla ponad 300 towarów i usług wchodzących w jego skład – została po raz pierwszy określona w 1995 r. w gronie ekspertów IPiSS.¹

Od tego czasu nastąpiły istotne zmiany na rynku, w sferze zachowań konsumpcyjnych oraz w zakresie wskazań eksperckich (np. zalecenia fizjologów żywienia). Zmiany te stanowiły przesłankę weryfikacji rzeczowej struktury minimum, a następnie – modyfikacji koszyków. Zadanie to prowadzono w latach 2005-2007 (por. Deniszczuk, Kurowski, Styrz 2006 i 2007).

W niniejszej informacji przedstawiamy wartość **zmodyfikowanego minimum egzystencji** według średniorocznych cen w 2007 r. Aby oszacować wartość zmodyfikowanych koszyków, konieczne było przygotowanie w GUS nowych, szerszych informacji na temat notowań cen towarów i usług przyjętych w nowym koszyku.

Wartość zmodyfikowanego koszyka minimum egzystencji

Średnioroczną wartość zmodyfikowanych koszyków minimum egzystencji dla 2007 r. uzyskano na podstawie notowań cen przeciętnych udostępnionych przez GUS. W przypadku braku informacji

¹ Projekt badawczy pt. Polityka społeczna państwa w okresie przebudowy ustroju i systemu gospodarczego kierowany przez prof. S. Golinowską. Por. więcej Golinowska 1997, zwłaszcza Deniszczuk, Sajkiewicz 1997.

o cenach towarów szacunki uzyskano za pomocą odpowiednich indeksów cen. Szacunki zmodyfikowanych koszyków minimum egzystencji za 2007 r. w przekroju badanych gospodarstw domowych przedstawia poniższa Tabela 1.

Tabela 1. Wartość zmodyfikowanego minimum egzystencji w 2007 r., w zł.

Wyszczególnienie	Gospodarstwa pracownicze						Gospodarstwa emeryckie	
	1-osobowe	2-osobowe	3-osobowe	3-osobowe	4-osobowe	5-osobowe	1-osobowe	2-osobowe
	(M+K)/2	M+K	M+K+DM	M+K+DS	M+K+DM+DS	M+K+DM+2xDS	(M+K)/2	M+K
Żywność	163,3	326,6	469,3	521,9	664,6	859,9	140,5	281,0
Mieszkanie	175,2	245,2	343,3	343,3	444,3	543,7	175,2	245,2
Edukacja	0,0	0,0	2,7	36,4	39,1	75,6	0,0	0,0
Odzież i obuwie	11,4	22,8	38,3	41,2	56,6	75,0	11,4	22,8
Ochrona zdrowia	7,4	12,5	25,6	20,2	32,6	40,2	11,4	20,4
Higiena osobista	10,6	20,7	25,5	28,9	33,8	42,2	8,9	17,2
Pozostałe wydatki	18,4	31,4	45,2	49,6	63,6	81,8	17,4	29,3
Razem ME	386,3	659,2	949,9	1 041,4	1 334,6	1 718,4	364,7	616,0
ME na 1 osobę	386,3	329,6	316,6	347,1	333,6	343,7	364,7	308,0

Źródło: Obliczenia Instytutu Pracy i Spraw Socjalnych na podstawie danych Departamentu Statystyki Społecznej GUS.

Uwaga: Symbole użyte w tablicy oznaczają odpowiednio: M – mężczyzna w wieku 25–60 lat, K – kobieta w wieku 25–60 lat, M+K/2 – wydatki na poziomie średniej arytmetycznej dla gospodarstwa mężczyzny i kobiety, DM – dziecko młodsze w wieku 4–6 lat, DS – dziecko starsze w wieku 13–15 lat. W przypadku gospodarstw emeryckich symbole M i K oznaczają odpowiednio mężczyznę i kobietę w wieku powyżej 60 lat.

Dla samotnej osoby dorosłej w wieku produkcyjnym było to 386,30 zł, dla emeryta – 364,70 zł. Dla małżeństwa z trójką dzieci na utrzymaniu, oszacowana wartość koszyka wyniosła 1 718,40 zł. (czyli 343,70 zł na osobę).

Szacunki zmodyfikowanego minimum egzystencji, jakich dokonano dla 2006 r. umożliwiły obliczenie dynamiki tej wartości po raz pierwszy dla roku 2007. W badanym okresie wartość zmodyfikowanych koszyków wzrosła o 3 lub 4 punkty procentowe, zależnie od wielkości gospodarstwa. W tym czasie wskaźnik CPI wyniósł 2,5 punktu., co oznacza realny wzrost koszyka minimum egzystencji o niespełna 3 punkty procentowe.

Do realnej zwwyżki zmodyfikowanego minimum egzystencji w 2007 r. w największym stopniu przyczyniły się wyższe ceny artykułów żywnościowych, w tym zwłaszcza warzyw (np. ziemniaki), produktów zbożowych (mąki, chleb), czy niektórych gatunków mięs (np. drób). Wartość koszyka żywnościowego w standardzie minimum egzystencji wzrosła o 5,8 – 6,0 punktu procentowego. W badanym okresie ogólny wskaźnik inflacji dla towarów żywnościowych kształtował się na bardzo podobnym poziomie (wzrost o 5 punktów).

W zakresie eksploatacji oraz wyposażenia mieszkania koszyk minimum egzystencji charakteryzował mniejszą dynamikę od wskaźników CPI. Z kolei wartość koszyka edukacyjnego w 2007 r. wzrosła szybciej niż poziom inflacji. W zakresie ochrony zdrowia koszyk minimum egzystencji rósł nieco szybciej w przypadku gospodarstw z dziećmi, wolniej zaś w przypadku gospodarstw emeryckich.

Struktura zmodyfikowanego minimum egzystencji

Strukturę zmodyfikowanego minimum egzystencji przedstawia poniższa Tabela.

Tablica 2. Struktura minimum egzystencji przeciętnie w 2007 r., w %.

Wyszczególnienie	Gospodarstwa pracownicze						Gospodarstwa emeryckie	
	1-osobowe	2-osobowe	3-osobowe	3-osobowe	4-osobowe	5-osobowe	1-osobowe	2-osobowe
	(M+K)/2	M+K	M+K+DM	M+K+DS	M+K+DM+DS	M+K+DM+2xDS	(M+K)/2	M+K
Żywność	42,3	49,5	49,4	50,1	49,8	50,0	38,5	45,6
Mieszkanie	45,4	37,2	36,1	33,0	33,3	31,6	48,0	39,8
Edukacja	0,0	0,0	0,3	3,5	2,9	4,4	0,0	0,0
Odzież i obuwie	3,0	3,5	4,0	4,0	4,2	4,4	3,1	3,7
Ochrona zdrowia	1,9	1,9	2,7	1,9	2,4	2,3	3,1	3,3
Higiena osobista	2,7	3,1	2,7	2,8	2,5	2,5	2,4	2,8
Pozostałe wydatki	4,8	4,8	4,8	4,8	4,8	4,8	4,8	4,8
Razem	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Objaśnienia i źródło jak w Tabeli 1.

Struktura zmodyfikowanego koszyka ilustruje nieco inny rozkład grup potrzeb. W koszyku minimum egzystencji przed modyfikacją ich składu największe były wydatki na potrzeby mieszkaniowe, a następnie na wyżywienie. W obecnym koszyku wyżywienie stanowi od 38,5% (w przypadku samotnego emeryta) do 50,1% wartości całego koszyka (rodzina z dzieckiem starszym). Wydatki mieszkaniowe w zmodyfikowanym koszyku są nieco skromniejsze, choć nadal stanowią poważną pozycję w strukturze koszyka (od 33 do 48%, w zależności od typu gospodarstw domowych).

W strukturze zmodyfikowanego koszyka wzrósł udział wydatków na higienę osobistą, ochronę zdrowia oraz edukację dzieci, a spadł na odzież i obuwie. Pojawiła się nowa pozycja – tzw. rezerwa na pozostałe wydatki nie ujęte w koszyku (4,8% wartości pozostałych wydatków).

Opracował: dr Piotr Kurowski

Literatura

- Deniszczuk L., Sajkiewicz B. (1997), *Kategoria minimum egzystencji*, w: Golinowska (1997).
- Deniszczuk, Kurowski, Styrc (2006), *Modyfikacja koszyków towarów i usług minimum socjalnego i minimum egzystencji*, Polityka Społeczna 11 – 12, IPiSS, Warszawa.
- Deniszczuk L., Kurowski P., Styrc M. (2007), *Prognoza minimalnej konsumpcji gospodarstw domowych wyznaczone metodą potrzeb podstawowych. Rodzaje, oszacowania i zastosowania polityce społecznej*, IPiSS, Warszawa.
- Golinowska S. (1997), *Polska bieda II. Kryteria – Ocena – Przeciwdziałanie*, IPiSS, Warszawa.